# תלמוד מהו? — האדם - חייו, עמלו, מנוחתו



1. האדם – חייו, עמלו, מנוחתו

א.

הוא (רבי עקיבא) היה אומר... חביב אדם שנברא בצלם; חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט, ו) בצלם אלהים עשה את האדם(אבות ג, יד)

תנו רבנן: שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא – יפשפש במעשיו. ואמרי לה: ימשמש במעשיו.(עירובין יג:)

אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם (בראשית ג, יח) וקוץ ודרדר תצמיח לך, זלגו עיניו דמעות, אמר לפניו: רבונו של עולם, אני וחמורי נאכל באבוס אחד? כיון שאמר לו (ה') (בראשית ג, יט) בזעת אפך תאכל לחם – נתקררה דעתו. אמר רבי שמעון בן לקיש: אשרינו אם עמדנו בראשונה, ועדיין לא פלטינן מינה.(פסחים קיח.)

ואמר רבי ירמיה בן אלעזר: מאי דכתיב (בראשית ח', יא) והנה עלה זית טרף בפיה – אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם. כתיב הכא טרף, וכתיב התם (משלי ל', ח) הטריפני לחם חקי.(עירובין יח:)

ב.

יברכך ה' אלהיך ... (דברים יד, כט) יכול (אתה לחשוב) אפילו אתה יושב ובטל, תלמוד לומר (לכן אומרת התורה) "...בכל מעשה ידך", אם עושה אדם מתברך, ואם לאו אינו מתברך,(ילקוט שמעוני תהלים רמז תרצ)

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה. שנאמר: (בראשית ב, טו) "ויניחהו בגן עדן לעובדה ולשמרה", והדר "מכל עץ הגן אכול תאכל." רבי טרפון אומר: אף הקדוש ברוך הוא לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה, שנאמר: (שמות כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם."(אבות דר' נתן פרק יא)

שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתודע לרשות:(אבות א, י)

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ (כלו' מקצוע) שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון(אבות ב, ב)

ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה (כשהלך לבית המדרש היה נושא כד על שכמו), אמר: גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה. רבי שמעון שקיל צנא (סל) על כתפיה, אמר: גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה.(נדרים מט:)

רבי יהודה אומר: כל שאינו מלמד את בנו אומנות – מלמדו ליסטות. ליסטות ס"ד? אלא, כאילו מלמדו ליסטות. (קידושין כט.)

כל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עם הנשים (גם לא עם רבות) ולא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכול לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל ספר ספן רועה וחנוני שאומנתן אומנות לסטים... רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה.(משנה קידושין ד, יד)

(שופטים י"ח, ג) ויסורו שם ויאמרו לו מי הביאך הלום ומה אתה עושה בזה ומה לך פה – אמרו לו: לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה (לא באת ממשה, שכתוב בו): (שמות ג', ה) אל תקרב הלום? לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה: (שמות ד', ב) מה זה בידך? לאו ממשה קא אתית דכתיב ביה: (דברים ה', כח) ואתה פה עמוד עמדי? תעשה כהן לעבודה זרה! אמר להן, כך מקובלני מבית אבי אבא: לעולם ישכיר אדם עצמו לעבודה זרה ואל יצטרך לבריות. והוא סבר: לע"ז ממש; ולא היא, אלא ע"ז – עבודה שזרה לו, כדאמר ליה רב לרב כהנא: נטוש נבילתא בשוקא ושקול אגרא, ולא תימא גברא רבא אנא וזילא בי מילתא (אני אשאיר את הנבילה בשוק ואקח מחירו, וזה לא ישפיע עלי כלל).(בבא בתרא קי.)

ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא: גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים, דאילו גבי ירא שמים כתיב: (תהילים קי"ב:א') אשרי איש ירא את ה', ואילו גבי נהנה מיגיעו כתיב: (תהילים קכ"ח:ב') יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא, ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה.(ברכות ח.)

ג.

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הנותן מתנה לחבירו – צריך להודיעו, שנאמר (שמות לא, יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם. תניא נמי הכי (כך גם למדנו): לדעת כי אני ה' מקדשכם. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל – לך והודיעם.(שבת י:)

אמר רב הונא: היה מהלך (בדרך או) במדבר, ואינו יודע אימתי שבת – מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. חייא בר רב אומר: משמר יום אחד ומונה ששה. במאי קמיפלגי (במה הם חלוקים)? מר סבר: כברייתו של עולם (אחרי ששה ימי חול, שבת אחת), ומר סבר: כאדם הראשון (שנברא ביום ו').(שבת סט:)

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת. היודע עיקר שבת (אך לא ידע באיזה יום שבת) ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה (שלא ידע שהן אסורות) בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת.(משנה שבת ז, א)

וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך... נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת? (נענו כמה תשובות...ואז) רבי יוסי ברבי יהודה אומר: (שמות לא, יג) את שבתותי תשמרו יכול לכל – תלמוד לומר אך – חלק. רבי יונתן בן יוסף אומר: (שמות לא, יד) כי קדש היא לכם – היא מסורה בידכם, ולא אתם מסורים בידה... אמר רב יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: דידי עדיפא מדידהו, (ויקרא יח, ה) וחי בהם (דרך מצוות התורה) – ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא (כולם ניתן להפריך, חוץ משל שמואל).(יומא פה.)